

SLIKE, POSTRI, MAKETE IN RAZSTAVA – IZRAZ UČENČEVE USTVARJALNOSTI

Dr. Tatjana Ferjan

Srednja trgovska šola, Ljubljana (Slovenija)

e-mail: ilonka.ferjan@mf.uni-lj.si

Povzetek

Sestavek govori o didaktično metodičnih možnostih uporabe slik, plakatov in razstave pri pouku. Avtorica posebej izpostavi sliko in poster kot motivacijsko sredstvo in opredeli potek učnega dela ob uporabi teh sredstev. Prikazanih je nekaj primerov različnih sodobnih didaktičnih pristopov k slikam in postrom. Tudi razstava omogoča aktivnost učencev.

Skupna značilnost teh metod je, da spodbujajo pri učencih ustvarjalnost in jih usmerjajo v oblikovanje in uporabo novih idej pri delu.

Ključne besede: *slika, poster, razstava, motivacija, boljše razumevanje, večja aktivnost, ustvarjalnost*

Učenje in raziskovanje morata biti povezana s slikovno, postrsko oziroma drugače oblikovano predstavitvijo, ker to omogoča poznavanje bistva snovi, razumevanje in tudi pomnenje. Tako delo pomeni aktivni pristop k snovi, neposreden stik z njo in s tem tudi inovativno pot do znanja. Sheme, slike, miselni vzorci, postri omogočajo kasneje tudi hitro ponovitev snovi in s tem kasnejšo obliko znanja. Če so dobro izdelani, so lahko tudi učila nekemu, ki snovi še ne pozna in se bo tako lahko hitreje naučil.

Za oblikovno predstavitev snovi rabimo:

- znanje o snovi,
- prikaz gradiva,
- prikaz snovi v novi obliki (slike, poster),
- papir (pomembna je velikost, barva)
- črke za naslov in za spremno besedo,
- material za določeno oblikovanje (npr. relief, naselje itd.),
- oblikovanje postra, makete itd.,
- končno je pomembno, kakšen izgled ima narejeno.

Učitelj omogoča aktivnost učencem, hkrati pa jim nalaga večje zahtevnosti in jim s tem odpira pot v različne oblike ustvarjalnosti, o čemer razmišljam v sledečem.

Slika

Kaj je slika?

Slika je predstava predmeta, pojava, pokrajine, mesta itd. Slika je statična, zamenjuje neposredno opazovanje. Didaktična vrednost ji zagotavlja tudi danes vidno mesto med temeljnimi izvori znanja.

Izbor slike

V njej mora biti prikazano bistvo snovi. Mora biti jasna in bogata v vsebini. Kje dobimo slike? Možni sta dve varianti:

- učenec izbere sliko iz knjige, revij, prospektov,
- učenec sam fotografira določen pojav, pokrajino, mesto.

Pri obeh variantah je pomembno:

- jasnost slikanja, bližina posnetka,
- velikost slike,
- barva,
- postavitve slike na ustrezen papir.

Slika, ki jo učenec posname v dejanskem okolju, odraža njegovo znanje, ki ga vodi do pravega posnetka. V tem se kaže njegova sposobnost prikazati nekaj novega.

Miselni vzorec

Kaj je miselni vzorec?

Miselni vzorec je v obliki sheme napisana snov. V sredini je s ključno besedo izražena temeljna vsebina in na njo se vežejo vse bistvene besede, ki sestavljajo to osrednjo vsebino. Miselni vzorci prikazujejo prostorsko razporejene pojme, besede, medsebojne zveze in kompleksnost snovi, zato je delo z njimi pri učenju še posebno pomembno.

Kako sestaviti miselni vzorec?

Pri tem je pomembno:

- izbrati vodilne pojme, jih povezati v določene medsebojne odnose in tako predstaviti bistvo snovi – torej potrebno je temeljno razumevanje snovi,
- pisava besed in medsebojne povezave – torej pomembna je oblika, velikost in barva črk, besed in zvez,
- pomemben je papir, na katerega pišemo, njegova oblika, barva, velikost.

V vsakem miselnem vzorcu učenec izrazi bistvo snovi, kot jo je sam dojel. V prikazu je lahko zelo domiseln in inovativen.

Poster

Kaj je poster?

Poster je snovna, slikovna in besedna predstavitev določene naloge, raziskave, referata. Učencem je treba povedati, kako naj izgleda poster, kaj naj predstavijo na njem.

Pri pripravi ločimo več stopenj:

- obrazložimo metode, pri katerih naj bo poster rezultat dela,
- tehnična navodila za poster,
- snovna navodila za poster,
- izvedba dela in predstavitev posterja.

Pri izdelavi postra gre za samostojno delo. Faze pri sestavi postra so:

- odločitev zanj,
- vsebinska zasnova kot rezultat obravnavane snovi,
- grafična zamisel, kaj bo v besedni in slikovni obliki, razporeditev na papirju, naslov, črke,
- izbira papirja (barva, velikost).

Poster je rezultat sodobnega pouka in sicer raziskovalnega učenja, ki je lahko indirektno (ob knjigah, kasetah, računalniškem gradivu) in direktno (na terenu) oziroma v kombinaciji pri raziskovalnih nalogah. Glede na to kažejo postrji naslednje značilnosti:

- Poster pri referatu (delo ob knjigah) je posledica povzetka snovi. Slike so kopije slik v knjigah oziroma iz morebitnih prospektov.

- Poster pri raziskovalnem procesu je posledica samostojne raziskave npr. učenci opazujejo vreme, zato so na postru slike iz časopisov (vremenske situacije) in samostojno izdelani klimogrami na osnovi podatkov (temperatura, padavine).

- Poster pri raziskovalni nalogi je posledica lastne raziskave. Vsi podatki so samostojni in lastni učencu, prav tako tudi slike.

Za učenca je izdelava postra zahtevna. Pogoji za uspešno sestavo postra je razumevanje snovi in sposobnost grafične predstavitve. V tem je učenčeva ustvarjalnost.

Maketa

Kaj je maketa?

Je dejanski prikaz obravnavane snovi. Učenec naredi določen predmet v dejanski obliki npr. relief, naselje itd.

Kako jo sestaviti?

Potreben je ustrezen material (npr. les, deščica, glina, pesek, itd.) poleg papirja, barv, lepila.

Sestava je včasih dolgotrajna, saj je potrebno meriti, zmanjšati (ustrezno merilo), lepiti, sušiti, barvati itd. Učenec vloži veliko truda, čpasa, mora pa imeti tudi določen umetniški čut in smisel za tako sestavo.

Pomembno je:

- velikost makete,
- njena nazornost,
- oblikovanje glede na dejansko stanje.

Maketa je glede na miselni vzorec in poster znatno zahtevnejša in tudi bolj ustvarjalna. Učenec po opravljeni raziskavi ugotovi, kaj bi lahko izdelal v obliki makete, da bi prikazal bistvo obravnave. Za svoj ustvarjalni izdelek se mora zelo potruditi. V tem se kaže ne samo njegova ustvarjalnost, pač pa tudi visoka stopnja nadarjenosti.

Rezultat dela

Največji uspeh slikovno-grafične, posterske in maketne predstavitve je, da izdelki postanejo uporabna učila ne samo za učenca, ki ga je izdelal, ampak tudi za druge učence v istem ali v naslednjem razredu. Ocena koristnosti sloni na zanimivosti prikaza snovi, od česar je odvisna kvaliteta. Seveda pa so vse slikovno-grafične, posterske in maketne predstavitve enkratni izdelki in so rezultat ustvarjalnosti enega učenca ali več učencev, ki so te stvaritve ustvarili. Vse to je lahko del pouka – tekoče učne snovi oziroma so sestavni del nekega zunanjšega natečaja, kjer učenci s temi deli sodelujejo. V obeh primerih gre za ustvarjalno delo. Sledi lahko razstava, ki pomeni postavitev izdelanih učil v prostor.

Razstava

Razstava je samostojno delo učencev, kjer razstavijo svoje izdelke: slike, postre, makete in drugo izdelano gradivo npr. miselne vzorce, kar vse predstavlja učenčev ustvarjalnost. Razstava je pogosto sestavni del pouka in rezultat inovativnega in ustvarjalnega dela. Vsako samostojno delo je usmerjeno k določenemu cilju, to je k rezultatu, ki ga predstavlja razstava. Razstava je izziv, tako za učenca kot tudi za učitelja-mentorja.

Kako naj izgleda razstava

Pri tem je važna vsebinska zasnova, grafična zamisel, barve, naslov, črke, celotna oblika. Oblika je zunanji izraz notranje vsebine. V razstavi kot celoti želimo doseči sožitje, to je ubranost, skladnost, soglasje elementov.

Vsebina razstav

Razstave imajo lahko zelo različne vsebine npr.:

- iz učne snovi, ki jo obravnavamo pri pouku npr. Severna Evropa, Južna Evropa ali predstavitev kontinenta. Učenci pripravijo referate (ob knjigah), pri

katerih sestavni del so postri. Slike na njih so kopije slik iz knjig, ki so jih uporabili pri sestavi referata.

- kot udeležba na natečaju. Postri po posledica samostojne raziskave npr. učenci opazujejo, slikajo določene pojave, oblike v naravi, v mestu – v našem primeru npr. Geotrip.

- kot udeležba na razstavi raziskovalnih nalog. Postri so rezultati lastne raziskave in so sestavni del naloge. Vsi podatki na postrih so samostojno delo učencev, prav tako slike.

Primeri izvedbe razstave

1. primer: *Ljubljana v sliki*

Uvodni del: Učencem razjasnim metodo, s katero bodo delali. V navodilih jasno povem, kako naj izgledajo postri in kaj naj razstava predstavlja.

Izbor teme: Izbrali smo temo: naše mesto – Ljubljana. Na razstavi naj bo prikazana Ljubljana po časovnih obdobjih.

Načrtovanje: Kdo bo delal v določeni skupini in kaj.

Izvajanje: Delo v skupinah: slikanje na terenu, izbor slik in priprava za izdelavo postrov ter oblikovanje gradiva.

Obdelava: Vsebinska zasnova postrov, grafična zamisel, papir, naslov, črke, razporeditev slik na postrih ter postavitve v razstavni prostor.

Rezultati: Izdelek so postri, ki pokažejo rezultate dela. Bili so načrtno vodeni in izdelani.

Vsi postri skupaj (8) pomenijo razstavo, ki prikazuje Ljubljano.

2. primer: *udeležba na natečaju Geotrip*

Potek dela je sledeč:

- razgovor o natečaju Geotrip,
- motivacija za sodelovanje,
- opredelitev teme: povem, kaj na prikaže posamezna slika in tudi kako naj bo prikazano (poster, brošura),
- sodelovanje: povem, da je to delo na prostovoljni bazi, vendar natečaj je razpisal nagrado, pa tudi pri oceni v razredu se bo upoštevalo delo posameznega učenca,
- izbor naravnih lepot,
- delo: fotografiranje izbranih zanimivih točk v pokrajini,
- sledi sortiranje gradiva,
- nato obdelava, oblikovanje, izbor papirja in črk za naslov,
- ter končna izdelava npr. brošure, to je zbirka motivov o določeni prirodni lepoti in oblikovana kot knjiga ali album,

- zaključek je udeležba na otvoritvi razstave in veselje ob morebitni nagradi.

V obeh primerih gre za samostojno delo učencev, za njihovo domiselnost, estetski čut in tudi za dokajšen trud.

Ugotovitve

Razstava je v bistvu projektno delo, saj je to načrtovana aktivnost, ki teče po določenih fazah do konca (postavitev razstave) in ima svojo temo. Z njo pri učencih dosežemo več zaželenih efektov, kot so motivacija, angažiranost, opravljanje določenega dela. Učenec mora do primera (postra in do celote – tj. razstave) vzpostaviti aktiven odnos, kajti le tako doseže rezultate.

Motivacija je pri sestavi razstave dokajšnja, saj učenci želijo predstaviti obravnavano vsebino čimboljše. Sloni na tekmovanju znotraj razreda in seveda tudi med razredi.

Znanje se odraža v razstavi, saj je to samostojno delo, ki želi predstaviti v slikovni obliki določeno vsebino.

Iznajdljivost se kaže v sami predstavitvi in je odvisna od sposobnosti in angažiranosti učencev.

Ustvarjalnost učencev je v razstavi jasno izražena. Ustvarjalnost dosega različne stopnje glede na tip zahtevnosti razstave. Zahtevnost slik, maket, plakatov, ki so sestavina razstav, je pri razstavi raznolika in s tem je pogojena tudi stopnja inovativnosti in ustvarjalnosti pri delu učencev.

Pri prvi zahtevnostni stopnji razstave izstopajo dela nekaterih učencev in bi težko govorila o neki večji ustvarjalnosti. Gre le za bolj prizadevne učence, ki so sicer izdelali plakate, a niso nič posebnega. Običajno pri izboru plakatov za razstavo odpadejo.

Pri drugi stopnji zahtevnosti plakatov je že večja ustvarjalnost in s tem pride do izraza tudi nadarjenost, saj so le nekateri učenci sposobni npr. najti v naravi (okolju) kako znamenitost, jo slikati oziroma drugače predstaviti. Pri sodelovanju za natečaj Geotrip ni dovolj znamenitost samo izbrati, jo slikati, ampak je potrebna tudi nadaljna likovna obdelava izbranih slikovnih posnetkov. Gre za izdelavo brošur, plakatov in podobno. Tu se poleg strokovnega znanja pokaže tudi ustvarjalnost in nadarjenost učencev npr. oblikovna, umetnostna.

Pri tretji stopnji zahtevnosti že izstopata ustvarjalnost in nadarjenost, saj se za izdelavo raznih maket in zahtevnejše oblikovanih postrov, odločijo učenci, ki so sposobnejši od vrstnikov in tudi bolj ustvarjalni na določenem področju.

Absolutne metode, ki bi bila merilo za uspešnost razstave ni, a uspehi v aktivnosti in zanimivosti razstave kažejo na njeno pozitivno vlogo.

Za učence je sestava razstave zahtevna. Pogoj za uspešno sestavo je razumevanje snovi, poznavanje bistva, ki ga izražajo postri kot sestavina razstave in tudi estetski čut za prikaz. Učenci so miselno aktivni in samostojni. Mišljenje, ki se

razvija, je kreativno. Razstava je odvisna od znanje in sposobnosti učencev kot tudi od snovi.

Izdelavo razstave (plakati, modeli) bi lahko uvrstila v kognitivno-konstruktivistični model pouka, saj je pouk osredinjen na učenca, ki sam konstruira znanje.

Rezultati dela z metodo »oblikovanje plakatov in postavitvev razstave« kažejo, da je tak način dela zahteven tako za učence kot tudi za učitelja-mentorja, ki naj motivira in pomaga. Učenci so inovativni in ustvarjalni pri oblikovanju postrov in razstav. Sposobnejši učenci dosegajo boljše uspehe, vendar ustvarjalnost je želja vsakega učenca.

Razstava pomeni nadgradnjo običajnega pouka, saj je običajni učni program preoblikovan, da bi zadovoljil potrebe nadarjenih učencev. Za sodelovanje pri razstavi se odločajo večinoma boljši učenci oziroma tisti, ki imajo smisel za oblikovno predstavitev snovi.

Pouk, ki je osredinjen na učenca, zahteva veliko aktivnost učencev. Rezultati teh aktivnosti pa se odražajo v plakatih, maketah, kar je vse ustvarjalno delo učencev. Ocena koristnosti takega dela sloni na zanimivosti prikaza snovi, samostojnem delu, od česar je odvisna kvaliteta razstave. V razstavi je izražena visoka stopnja ustvarjalnosti učencev, ker slike, plakati, makete so ustvarjalna dela, ki v razstavi pomenijo kompleksno predstavitev snovi

Literatura

- Baignall B.: *Risanje in slikanje*, Ljubljana, 1997
Šuštaršič N.: *Likovna teorija*, Ljubljana, 1994
Ferbežer I.: Individualizirano izobraževanje nadarjenih učencev v ZDA, *Pedagoška obzorja* 5-6, 1999
Valenčič M.: Kognitivno-konstruktivističen način pouka, *Pedagoška obzorja* 3-4, 2002
Ferjan T.: Ustvarjalnost – izziv v sodobnem pouku, *Šolski razgledi* 5, 2008

Metodčki obzori 7(2012)1

Professional article

UDK: 371.67

Received: 18. 9. 2010.

PICTURES, POSTERS AND EXHIBITION – THE CREATIVITY OF STUDENTS

Tatjana Ferjan, PhD

Business schools, Ljubljana (Slovenia)

e-mail: ilonka.ferjan@mf.uni-lj.si

Abstract

The article treats the possibilities of the use of pictures, posters and exhibitions in lessons. The author believes the pictures and posters to be a good motivational device and talks about the teaching process involving the use of this teaching material. A few examples of various modern didactic approaches to the use of pictures and posters are presented. Also, the exhibition enables the greater activity of the students.

The common feature of these methods is that they all encourage creativity and stimulate students to form new ideas and apply them in their work.

Key words: *picture, poster, exhibition, motivation, better understanding, greater activity, creativity*

SLIKE, POSTERI I IZLOŽBA – KREATIVNOST UČENIKA

Sažetak

Rad govori o upotrebi slika, postera i izložbe u nastavnom procesu. Sve ovo ima veliki utjecaj na motivaciju učenika. U radu je izloženo nekoliko primjera modernog pristupa i dobre upotrebe ovog materiala u nastavi. Isto tako je izložba radova učenika vrlo interesantna jer pokazuje na kreativnost mladih. Suvremena strategija učenja i poučavanja pomoću slika, postera i izložbe učenčkih radova omogućava inovativnost učenika i stimulaciju za nove ideje koje služe za bolji uspjeha učenika.

Ključne riječi: *slika, poster, izložba, motivacija, aktivnost i kreativnost učenika*